

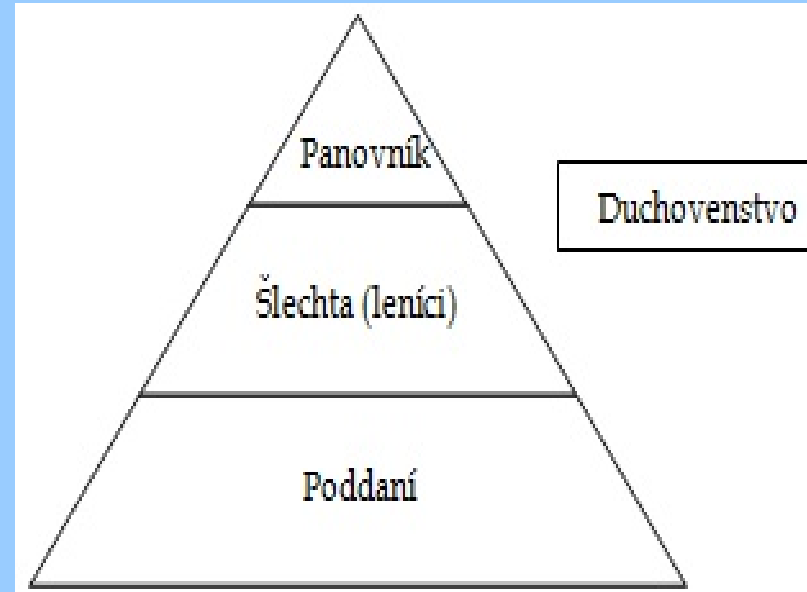
Románské umění - nástup jiné formy

Společnost

- V 10. stol. – feudální řád.

Celé uspořádání bylo tedy založeno na věrnosti, na slibech. Panovník propůjčil půdu leníkovi, ten slíbil panovníkovi věrnost a vojenskou pomoc. Poddaní byli součástí léna, půdu obdělávali a odevzdávali dávky (část z výnosů) svému pánovi, který je za to chránil před vojenským nebezpečím. Krále i jeho dvůr platili leníci. Poddaní navíc platili daň králi a desátky církvi, ta stála mimo tuto pomyslnou pyramidu

- Určující vliv křesťanství
- Lze chápat jako renesanci – inspirace antickým uměním.
- Monumentální a figurativní umění
- Slovanské národy spolu s křesťanstvím přijímají i nový výtvarný výraz.

Románská architektura

- První jednotná umělecká epocha.
- Rozvíjela se v 11. – 13. stol.
- Název z latinského Roma (Řím) – vznikl na území bývalého římského impéria.
- Jednotícím prvkem – křesťanství.
- Důležité jsou objednávky církve – vznikají kostely (zejména na poutních trasách).

- Důležitá byla svatá říše římská – centrum v Německu.
- Vznikají národní monarchie – Francie – Kapetovci, České země Přemyslovci.
- Rozvíjí se města.
- Rozvíjí se život v klášterech.
- Řeholní řády se podílejí na rozšiřování románské architektury.
- Stavební hutě po celé Evropě.
- Hlavně díky cestám do Santiaga de Compostela.

Středověký klášter 😊

<https://www.youtube.com/watch?v=254JbXsl23Y>

Santiago de Compostela

- **Cesta svatého Jakuba** - název historické sítě dvanácti poutních cest, které vedou ke hrobu svatého Jakuba Satršího v katedrále v Santiagu de Compostela.

- Ve zdejší katedrále jsou uloženy ostatky svatého Jakuba - Kristova učedníka, který kázal v Hispánii.
- Ten byl kolem roku 800 pohřben v Santiagu.
- Na místě Jakubova hrobu byl vystavěn jednolodní kostel, jenž se stal poutním místem, a byl od roku 1150 přestavěn na trojlodní baziliku.
- Katedrála postavena v letech 1074 – 1128 – poprvé užita žebrová klenba (ve Španělsku)

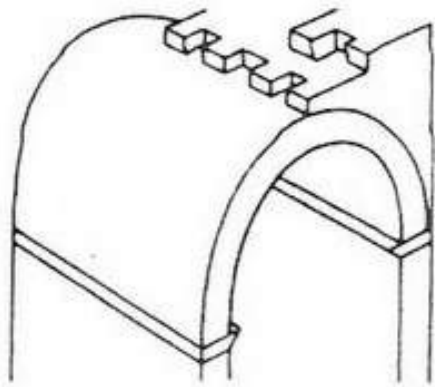
- Podél cesty byly postupně vztyčovány orientační kameny, kamenné kříže, boží muka a studánky. Vznikla síť 12 poutních cest, vedoucích z Itálie, Francie i Portugalska.
- Byly při ní zřizovány kaple, kostely a kláštery, poskytující poutníkům asyl.
- První manuál pro putující pochází již z 12. století: *Rukopis obsahuje kázání, zprávy o zázracích a liturgické texty spojené s osobou svatého Jakuba. Dále se zde nachází také popis trasy, umělecká díla, která lze po cestě spatřit a zvyky místních obyvatel.*
- Symbolem dlouhotrvající poutě se již ve středověku stala mušle hřebenatka.
- Od roku 1987 je platný systém směrových značek s touto mušlí a žlutých šipek.

Fáze slohu

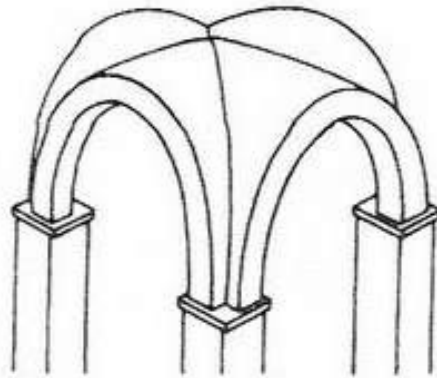
- Raná fáze - 11.stol. – výrazný vliv antiky, výstavba kostelů, **ploché dřevěné stropy**
- Např. PRAŽSKÝ HRAD – BAZILIKA SV. JIŘÍ

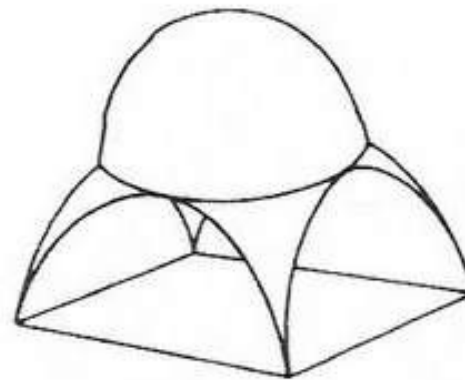
- Vrcholné období 12.stol. – půlkruhový oblouk, valená a křížová klenba

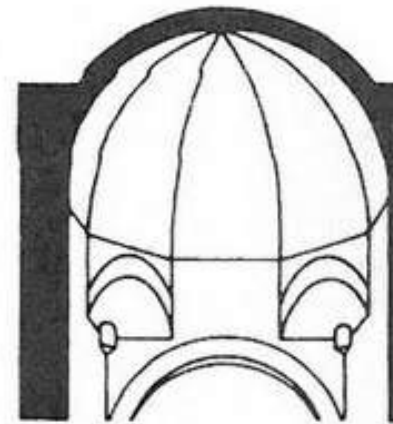
1

2

3

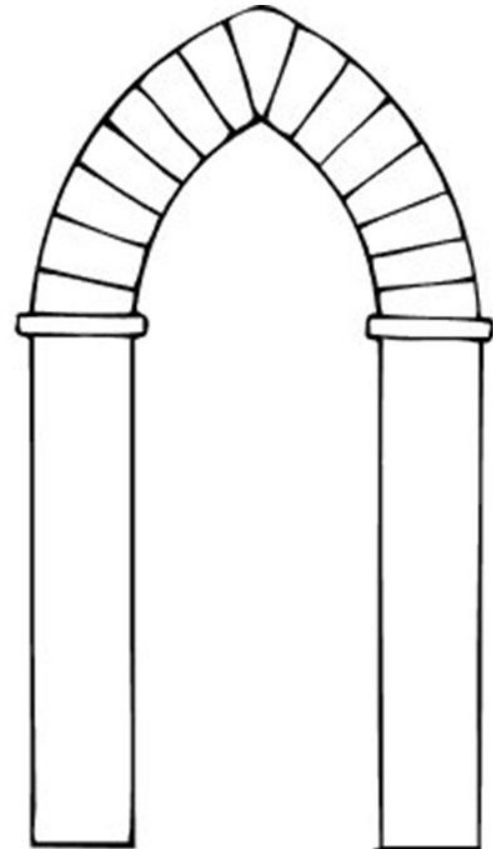
4

Románské klenby:
1 valená;
2 křížová;
3 kupole na
pendentivech;
4 kupole na trompech

- Pozdní fáze 1. pol. 13.stol. – lomený oblouk, žebrová klenba (přechází do rané gotiky)

Základní konstrukční prvky architektury:

- **Lomený oblouk** – umožňoval **zvýšit výšku klenby**, stavby jsou velmi vysoké. (některé spadly, stavitelé přehnali technické možnosti).

<http://www.freeclipartnow.com/buildings/architecture/arch-type-gothic.jpg.html>

Znaky románského slohu:

- **mohutné zdi, nejprve ploché dřevěné stropy, potom kamenné klenby nesené sloupy**

vysoká řemeslná kvalita, řádkové zdivo z velkých a přesně opracovaných kvádrů spojených vápennou maltou, z vnějšku neomítané, zevnitř kvalitní vápenná omítka, která je základem pro nástěnné fresky

Věže

- Charakteristická silueta tvořená věžemi:
- Čtyřboké
- Polygonální
- Válcové
- V Itálii –
kampanila – stála stranou

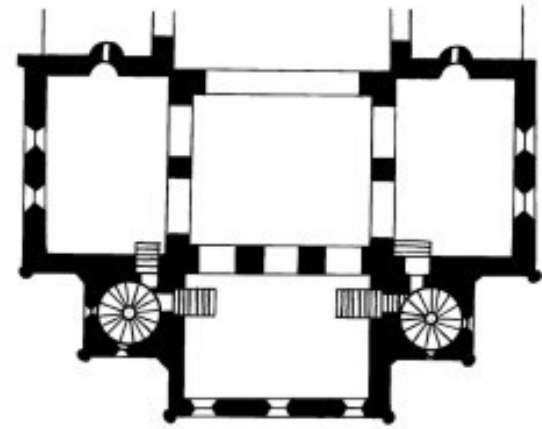
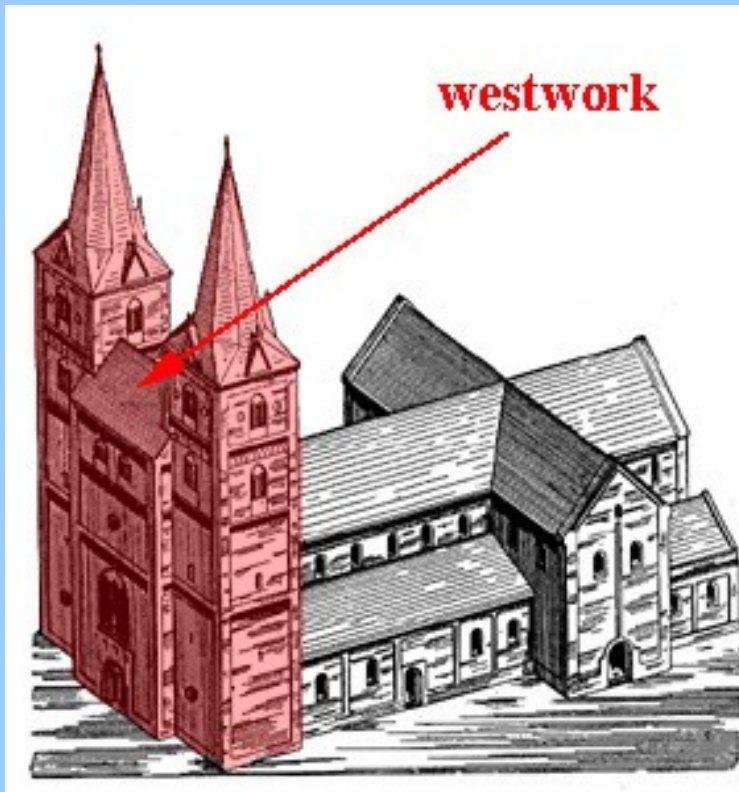

Dóm a věž v Pise
(1063 –1278).
Sloupkové galerie,
dole masivní
podnoží se
slepými arkádami

- Antikizující sloupy,
slepé arkády

- Westwerky – v Německu - dvouvěžová sakrální stavba přičleněná k západní straně podélných biskupských a klášterních kostelů.

Výzdoba architektury

- Dekorativní i tektonická funkce = slepé arkádové galerie
- Sochařství vázáno na architekturu
- Převažoval reliéf
- Ornament – rostlinné i zoomorfní motivy
- Rozvíjelo se nástěnné malířství – plošná kompozice, obrysová linie a barevné plochy.
- Hieraticky uspořádané postavy

Výukový plán pro Vv

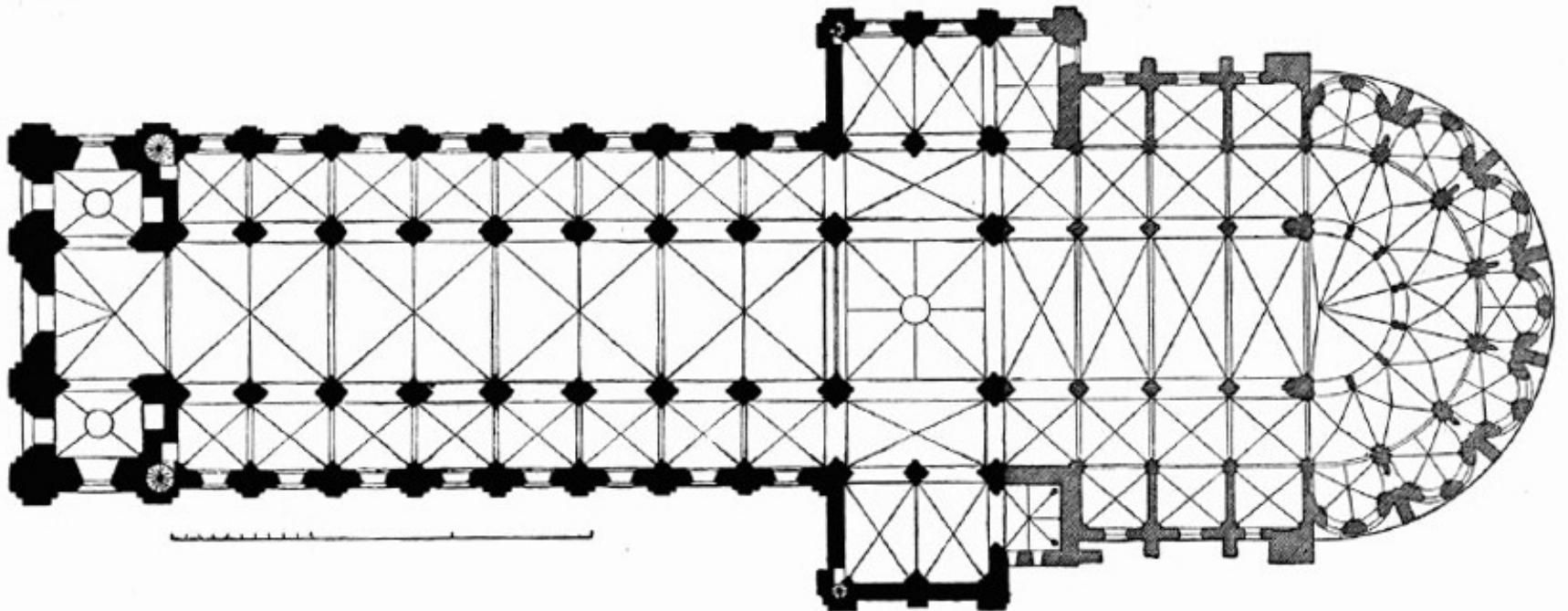
- **Románské umění:** teorie (sochařství, malířství, knižní iluminace, užité umění); prezentace; zápis do sešitu
- **Iniciála**
 - → návrh vlastních iniciál, dekor do formátu
 - → kresba tuší / linoryt
- **Románská architektura**
 - → rotunda, hrad
 - → modelování z hlíny

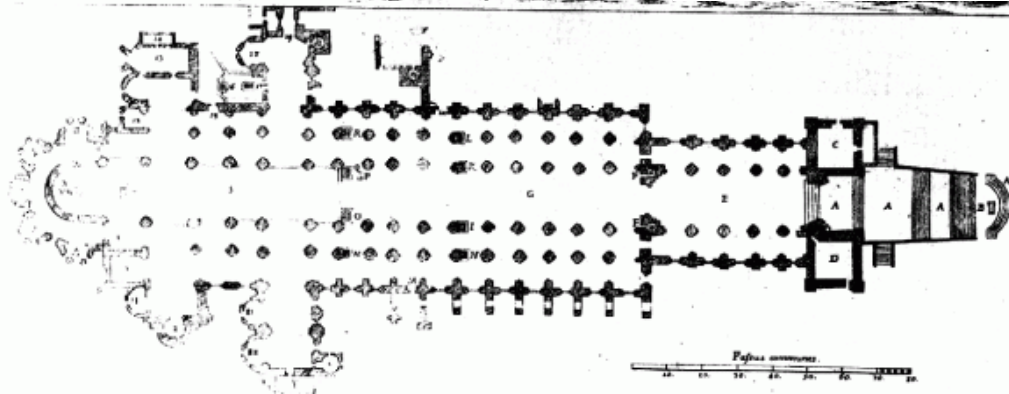
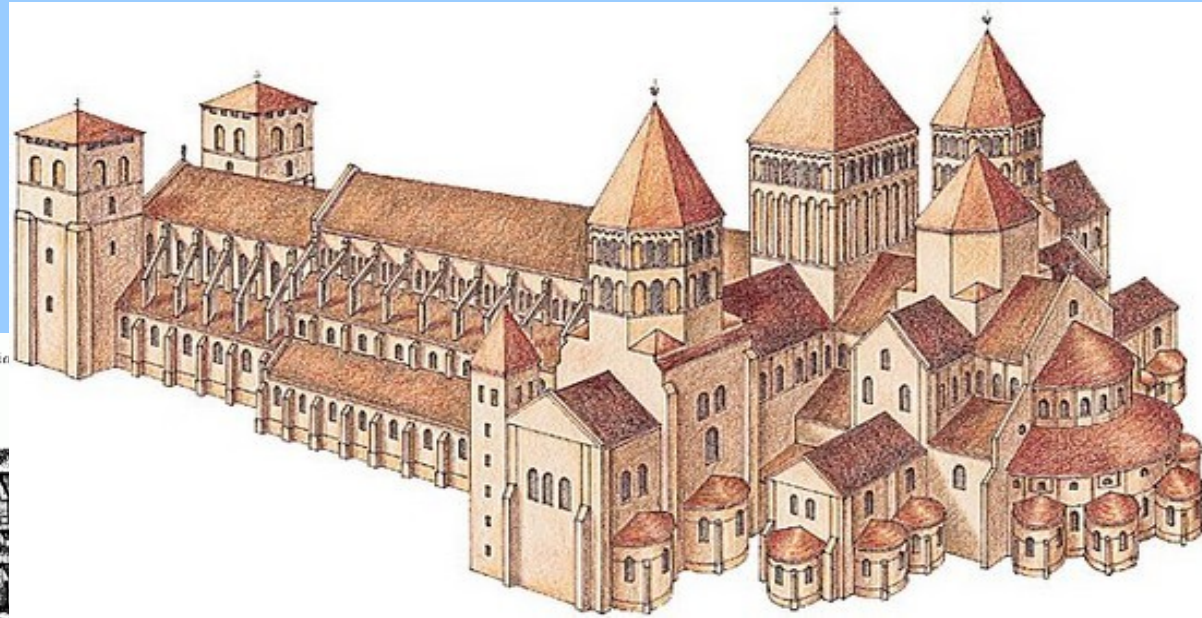
Francie

- Kolébka románského slohu.
- Velký vliv na vývoj Gotiky.
- Bazilika na půdorysu latinského kříže
- Půdorys románského kostela Saint-Sernin v Toulouse, Francie

Poprvé užil termínu „románské umění“ normanský archeolog Charles de Gerville. Označil jím architekturu Západu od 5. do 13. století. Soudil, že „románské umění“ vystřídalo antické umění podobně, jako „románské jazyky“ nahradily latinu.

- Klášter Cluny
- Vysvěcen r.981

Architektura spojena s mišskými řády

Itálie

- Odkaz antiky a Byzance
- Toskánská a Lombardská stavební škola
- Toskánská: časté užití kupole, značné převýšení hlavní lodi
- Baptisterium v Pise (baptisteria = centrální půdorys., 1153)
- Vrchní část – Gotika
- Kampanila (šikmá věž v Pise – 1174)

České země:

- <https://www.youtube.com/watch?v=46XL45rsLRs> 0:33 Rotunda Sv. Martina

Sochařství a malířství

- Sakrální výtvarné umění – slouží klášterům = **Knižní iluminace**
- Veřejnosti jsou určeny skulpturální programy na exteriéru kostela - **portál**

Knižní iluminace

- Knižní malba – velký vliv na utváření románského malířství.
- Vznikali v dílnách v kláštorech – skriptoria.
- Rukopisy zdobeny ornamenty a figurami.
- Zdobné úvodní písmeno textu – **iniciála**.
- Malba temperovou barvou – v rukopisech zůstala zářivost původních barev.

- Winchesterský žaltář

- Žaltář ze St. Albans

**Žaltář ze St. Albans – poč. 12. stol.,
monumentální, kompaktně modelované postavy.**

Sochařství

- Sochařství je vázáno na architekturu – především reliéfní sochařství.
- V Itálii, Francii a Španělsku (památky z Antiky) – patrný vliv antiky v románském umění.
- **Santiago de Compostella** –1168 – 1188, předsíň poutního kostela, sochy apoštolů na ostění a v archivoltách se již téměř odpoutávají od architektury, ke gotické soše zbývá již jen velmi málo.

- Sochř z Autunu – vyjadřuje bezmocnost člověka v osudu – detail „Zatracenec“, západní tympanon Katedrály v Autunu (1.pol.12.st.)

...USO RESURGENTIA Q. CERNI ET IN PAVT
ET INCIPIT EISINE FINE INCERNA DIEI CBERENTVS
HOC PECT TERTERT HCTEROR QVVS TERREVS ALLIGHT ERROR NAM FORN SIC VAVND NOTAT HC HORROR SPICEV

- Výjimečným dílem je reliéf ***Snímání z kříže***, vytesaný ve skále u Hronu – součást poutní lokality v zalesněné krajině, připomínající svatá místa v Jeruzalémě.
- *Snímání z kříže* vytvořili kolem roku 1120 cisterciáckí mniši z nedalekého padebornského opatství, kteří se chodili do síní vyhloubených ve skalách modlit.

Malířství

- Charakteristická plošná stylizace
- Použití barvy na úkor modelace
- Barva důležitá
- Nástěnná malba – funkce dekorativní i didaktická = obrázková bible věřících.

E. H. Gombrich – Příběh umění

- Francois Villon – popisuje účinek maleb ve verších pro svou matku:

*Já chudinká jen, staříčká jsem žena,
číst neznám, cizí naukám jsem všem.
Znám obraz v kapli, kde jsem přifařena,
zde ráj – je harf a světla příbytkem;
tam prokletci se smaží v ohni zlém
zde vidím hrůzu – tam zas lidé braní.
Ó, přej mi, svatá, toho radování....*

Chrám Sv. Klementa v Římě (před 1084)

- Scény z legendy o sv. Klementovi v dolním kostele.
- <http://www.basilicasanclemente.com/eng/>
- [https://cs.wikipedia.org/wiki/San_Clemente_\(%C5%98%C3%ADm\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/San_Clemente_(%C5%98%C3%ADm))

Zdroje:

- <http://vygosh.cz/um-roman.html>